

Проектні пропозиції для садотерапевтичної локації на базі Хортицької національної академії

Project Proposals for Garden Therapy Location on the Basis of Khortytsia National Academy

Наталія Дерев'янка¹, Леонід Хорошков¹

Nataliia Derevianko, Leonid Khoroshkov

¹ *Khortytsia National Academy*

59 Naukove mistechko Street (Khortytsia Island), Zaporizhzhia, 69017, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.62-5](https://doi.org/10.22178/pos.62-5)

LCC Subject Category:
SB469-(476.4)

Received 11.08.2020

Accepted 20.09.2020

Published online 30.09.2020

Corresponding Author:
Nataliia Derevianko
dereviankonataliia@gmail.com

© 2020 The Authors. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. Україна як країна, яка розташована в кількох кліматичних зонах має значний потенціал для розробки та застосування технологій садотерапії в роботі як в рамках реабілітаційної роботи з дітьми, які мають інвалідність та і в рамках реабілітаційної роботи з іншими групами осіб, що потребують соціальної та фізичної реабілітації. Ландшафтне розмаїття України дає можливість винайти та реалізувати велику кількість садотерапевтичних технологій в залежності від ландшафтних та кліматичних особливостей регіону. Це сприятиме диференціації садотерапевтичних локацій для застосування виходячи з особливостей та потреб кожної конкретної особи з інвалідністю. Розробка та впровадження проєкту для локації з садотерапії має важливе значення у розвитку цього виду терапії.

Ключові слова: садотерапія; локація; підняті грядки; ландшафт; терапія.

Abstract. Ukraine, as a country located in several climatic zones, has significant potential for the development and application of garden therapy technologies both in rehabilitation work with children with disabilities and in rehabilitation work with other groups of people in need of social and physical rehabilitation. The landscape diversity of Ukraine makes it possible to invent and implement a large number of garden therapy technologies, depending on the landscape and climatic features of the region. This will facilitate the differentiation of garden therapy locations for use, based on the characteristics and needs of each individual with disability. The development and implementation of a project for the location of garden therapy are important in the development of this type of therapy.

Keywords: garden therapy; location; raised garden beds; landscape; therapy.

ВСТУП

Терапевтичні властивості рослин знайомі людству з давнини, але їх використання обмежувалося здебільшого народною медициною. Тобто в різних країнах світу люди готували різні настоянки та відвари з різноманітних рослин. В деяких випадках їм вдавалося досягти певного терапевтичного ефекту за рахунок багатолітніх спостережень за впливом речовин виділених з рослин на організм людини. Ці властивості рослин передавалися з покоління у покоління [8].

Використання садівництва для заспокоєння почуттів датується ще 2000 р. до н. е.

У Стародавній Месопотамії, і приблизно в 500 р. до н. е. древні перси створили сади, щоб заспокоїти почуття, залучаючи красу, аромат, текучу воду та прохолодну температуру. За даними Американської асоціації садотерапії, давньоєгипетські лікарі прописували прогулянки по саду для пацієнтів з психічними захворюваннями, що робить першу ознаку терапевтичного процесу в Олександрії та Стародавньому Єгипті. У середні віки на території монастирських лікарень рослини використовувались, щоб підбадьорити меланхолійних хворих. Крім того, сади використовувались для лікування як фізичних, так і психічних захворювань, які відвідували їх. Перша сучасна

документація про садівництво, яке використовувалася як лікування для психічного здоров'я, була у 1800-х роках. Доктор Бенджамін Раш першим висловив припущення, що польова праця у фермерських господарствах допомогла досягти позитивних результатів для клієнтів із психічними захворюваннями [7]. Це відкриття змусило багато лікарень західного світу почати використовувати гарденотерапію як засіб для терапевтичного лікування пацієнтів із психічними захворюваннями. У 1817 році Притулок для осіб, позбавлених розуму, тепер відомий як лікарня друзів, побудував оточення з озелененням, доріжками та парковою атмосферою, намагаючись допомогти пацієнтам у їх одужанні. У 1879 р. Лікарня Друзів побудувала першу теплицю, яка використовувалася для терапії [6]. Гарденотерапія після Першої світової війни була використана для допомоги військовослужбовцям у реабілітації, в 1940-х роках члени садового клубу пропонували військовим як діяльність – садові справи, а в 1960 році була написана перша опублікована книга з садівничої терапії. Перший ступінь садівничої терапії був встановлений у 1972 р. [6].

У 1973 р. Групою професіоналів терапії садівництва була створена Рада з терапії та реабілітації через садівництво (NCTRH). У 1988 році вони змінили свою назву на Американську асоціацію терапії садівництва (АНТА), яку вони називають і сьогодні.

Гарденотерапія є новим та актуальним напрямом реабілітації, що базується на терапевтичному ефекті від рослин. На перший погляд здається, що цей напрям соціальної реабілітації є схожим на відпочинок. В той же час комплексне застосування технологій гарденотерапії дає можливість спеціалістам з садово-паркового господарства, психології, корекційної педагогіки, ерготерапії та фізичної терапії, соціальної роботи, отримувати додаткові результати в своїй роботі [9, 5].

На сьогодні використання гарденотерапевтичних технологій в Україні є обмеженим через брак методичних розробок і кадрів, спеціалізованих локацій та низький рівень поширення інформації про гарденотерапевтичні методики в реабілітаційній роботі спрямованій на дітей та людей з інвалідністю. Вирішення зазначених проблем на сьогодні і є головними завданнями всіх не байдужих українців, які бажають розвитку гарденотерапії в

Україні. Основним обладнанням для гарденотерапії у відкритому та закритому середовищах є високі грядки [1, 2, 5].

Методика досліджень

Об'єкт проектування, відведений для занять з гарденотерапії, знаходиться у м. Запоріжжя, на території Хортицької національної академії. На об'єкті переважає звичайний чорнозем на пісках. Вся площа ділянки освітлена протягом дня. Рельєф ділянки помірно хвилястий, має невеликий ухил на північ, тому вимагає вирівнювання. На території проєктованого об'єкта розташовані повітряна та підземна електромережі, тому, згідно зі СНіП, забороняється висадка високорослих дерев. Також, на території проєктованого об'єкта містяться побутова каналізація і водопровід питної води. Санітарна зона інженерних мереж водогону складає 5 м згідно зі СНіП.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Терапевтична гарденотерапія спрямована на медичне відновлення та відновлення хвороби [10]. Основна думка, полягає в тому, що гарденотерапія – це перебування на природі що має на меті відновлювальні властивості. Терапевтичне садівництво може бути використано для покращення фізичної активності та соціальних навичок [10]. Діяльність, що охоплюється гарденотерапією, дуже різниться, деякі види діяльності включають: повторювані дії, такі як викопування та полив, проведення спостережень за ростом та зміною рослин, пов'язування життєвого циклу рослин з життям людини. Вплив терапевтичного садівництва як на розум, так і на тіло, а також його здатність проводити час на невеликих просторах робить гарденотерапію привабливим варіантом для невеликих закладів.

Одним з різновидів гарденотерапії є високі грядки. Високі грядки дозволяють вирощувати рослини незалежно від примх погоди. Такі грядки покращують дренаж ґрунту, в дощову погоду вода не застоюється; спрощується обробка землі. Високі грядки відмінно прогріваються сонячними променями, тому тут успішніше ростуть світлолюбні культури. Шар ґрунту на 2-3 тижні раніше стає придатним для посадок в порівнянні з ґрунтом на звичайних плоских грядках. Висоту грядки

кожен власник робить в залежності від свого росту – приблизно по пояс. Перевага високої грядки у тому, що при її обробці немає необхідності нахилитися і перебувати тривалий час в такому положенні. Високі грядки полегшують людям з особливими потребами процес догляду за рослинами.

Ділянка, що підлягає реконструкції, має прямокутну форму, витягнута з заходу на схід, вхід розташований з правого боку. По периметру рекомендовано розташувати високі грядки, в центрі – грядки квадратної форми (рисунк 1).

Рисунок 2 – 3-D дизайн території для гартенотерапії

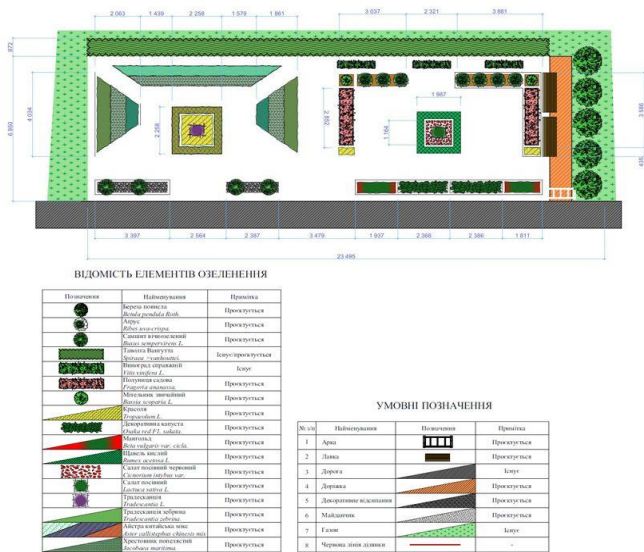

Рисунок 1 – Ескіз ділянки, яка проектується

З півночі від фруктового саду ділянку відокремлює живопліт з чагарників спіреї. Видова точка (місце на парковій території, з якого добре сприймаються види, пейзажі) розташована на півдні, де проходить асфальтна доріжка. Доріжки між грядками планується зробити просторими, з розрахунком, що між грядками можна було вільно переміщатися на інвалідному візку. Висота грядок дозволить доглядати за рослинами, не залишаючи візок (рис. 2).

Пошук матеріалів для ландшафтної конструкції – завжди компроміс. Недорогих, естетичних і довговічних матеріалів просто не існує, тому доводиться вибирати, які властивості для замовника важливіші. Якщо, згідно з ландшафтним проектом, окантовка грядок включає криві лінії, дуги, кола, то виконати їх можна з клинкерної цеглини, поставленої на торець, або монолітного бетону, листів шифера або заліза.

Для прямих стінок вибір матеріалів значно розширюється. Краса таких грядок полягає в оригінальному оформленні їх огороження, для якого можливо використовувати найрізноманітніші матеріали: камінь і старі дошки; побудувати каркас з цеглини або сплести огорожу для грядки з лози.

Для оформлення піднятих грядок будуть гарно виглядати спеціальні модулі у вигляді пластикових або дерев'яних щитів. Такі модулі входять у комплект для обладнання високих грядок, які продаються в спеціалізованих магазинах.

Для таких територій з гартенотерапії необхідні зручні доріжки. Вони зроблять ділянку організованою, створять певну концепцію, естетично організують простір. При облаштуванні високих грядок дуже зручно доглядати за доріжками, оскільки немає потреби їх перекопувати. Покриття доріжок може бути найрізноманітнішим: бетонним, бетонним із замощенням плиткою, кольоровим щебенем і т.д.

Доріжки можна просто ущільнити та засипати піском чи щебенем, або замостити будь-яким підручним матеріалом. Найбільш доступний матеріал для доріжок – гранітний відсів або щебінь. Рекомендовано використовувати найдрібніший щебінь – по великому незручно ходити та їздити.

Високі грядки – оптимальне середовище для розвитку корисних мікроорганізмів і збагачення ґрунту добривами органічного походження, внаслідок чого культури дають кращий врожай. Тому зменшення площі

озеленення за рахунок розширення доріжок не вплине на врожайність, а ландшафтне рішення сприятиме естетичному сприйняттю території.

Завдяки розробленим проектним пропозиціям на території Хортицької національної академії з'явиться ще один цікавий куточок відпочинку, де можна поласувати овочами та помилуватися яскравими декоративними рослинами, а також насолодитись ароматом запашних трав, зручний для людей з особливими потребами. Правильно організовані зелені насадження будуть покращувати мікроклімат ділянки, служити живим наочним посібником для знайомства з природою (рисунок 3).

Рисунок 3 – Території для саденотерапії на базі Хортицької національної академії

Рослини, запроєктовані для висадження у підняті грядки: капуста декоративна (*Jsaka red Fl, akata*); Щавель звичайний, або кислий (*Rumex acetosa L.*); Салат-латук (*Lactuca cativa L.*);

Мангольд, або листовий буряк (*Beta vulgaris var, cicia*); Полуниця садова (*Fragaria ananassa*). Квіткові рослини не тільки будуть нести декоративну функцію, а також будуть відлякувати шкідників, захищати від грибкових захворювань, сприяти підвищенню врожайності. Це хрестовник попелястий (*Jacobaea maritima*), Красоля (*Trpacolum L.*), Традесканція (*Tradescantia L.*), Зебрина, або Традесканція висяча (*Tradescantia zebrina*), Айстра китайська (*Aster cllistephus chinesis*). Деревно-чагарникові рослини будуть представлені Агрисом відхиленим (*Ribes uva-crispa*), Самшитом вічнозеленим (*Buxus serpenvirens L.*), Мітельником звичайний (*Basia scoparia L.*) – красиво квітучий чагарник, рід сімейства Розоцвітним, Виноградом справжнім (*Vitis vinifera L.*), Березою повислою (*Betula pendula Roth*).

ВИСНОВКИ

У процесі роботи над проектними пропозиціями для території з саденотерапії на базі Хортицької національної академії, вивчення відомостей про ґрунтово-кліматичні умови об'єкта показало, що ці умови, в цілому, сприятливі для проведення реконструкції декоративного городу та введення в асортимент декоративних овочів і пряних трав.

Запропоновані підняті грядки виглядають більш доглянутими і естетично привабливими, ніж традиційні та дають можливість працювати людям з інвалідністю, адже є зручні у використанні. Таку територію для саденотерапії можна встановити на будь-якій ділянці, навіть там, де немає ґрунту, заповнивши його привізним дренажним шаром, компостом і хорошою родючою землею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Antonova, L. V., & Klochkova, E. V. (2003). Fizicheskaya terapiya i ergoterapiya [Physical therapy and occupational therapy]. In Potapchuk, A. A. (Ed.). *Adaptivnaya fizicheskaya kultura v rabote s detmi. imeyushchimi narusheniya oporno-dvigatel'nogo apparta (pri zabolevanii detskim tserebralnym paralichom)* (p. 180–205). Saint-Petersburg: SPbGAFK im. P. F. Lesgafta (in Russian)
[Антонова, Л. В., & Клочкова, Е. В. (2003). Физическая терапия и эрготерапия. В Потапчук, А. А. (Ред.), *Адаптивная физическая культура в работе с детьми, имеющими нарушения опорно-двигательного аппарата (при заболевании детским церебральным параличом)* (с. 180–205). Санкт-Петербург: СПбГАФК им. П. Ф. Лесгафта].
2. Derev'ianko N. P. (2019). *Lokatsiia dlia hardenoterapii u reabilitatsiinomu parku Khortytskoi natsionalnoi akademii (o. Khortytsia)* [Location for garden therapy in the rehabilitation park of

- the Khortytsia National Academy (Khortytsya Island)]. In *Aktualni problemy sadovo-parkovoho mystetstva*, m. Uman, 27 lystopada 2019 r. (p. 7–9). Uman: Umanskyi natsionalnyi universytet sadivnytstva.
- [Дерев'янка Н. П. (2019). Локація для саденотерапії у реабілітаційному парку Хортицької національної академії (о. Хортиця). В *Актуальні проблеми садово-паркового мистецтва*, м. Умань, 27 листопада 2019 р. (с. 7–9). Умань: Уманський національний університет садівництва].
3. Kuznetsov, S. I., Levon, F. M., & Pushkar, V. V. (2013). *Asortyment derev, kushchiv ta lian dlia ozelenennia v Ukraini* [Assortment of trees, shrubs and vines for landscaping in Ukraine]. Kyiv: Komprynt (in Ukrainian)
[Кузнецов, С. І., Левон, Ф. М., & Пушкар, В. В. (2013). *Ассортимент дерев, кущів та ліан для озеленення в Україні*. Київ: Компринт].
  4. Laptiev, O. O. (2001). *Introduktsiia ta aklimatyzatsiia roslyn z osnovamy ozelenennia* [Introduction and acclimatization of plants with basics of landscaping]. Kyiv: Fitosotsiotsentr (in Ukrainian)
[Лаптев, О. О. (2001). *Інтродукція та акліматизація рослин з основами озеленення*. Київ: Фітосоціоцентр].
  5. Mosaiev, Yu. (2019). *Teoretychni osnovy rozvytku hardenoterapii v Ukraini* [Theoretical bases of development of garden therapy in Ukraine]. In *Aktualni problemy ortopedahohiky, ortopsykholohii ta reabilitolohii*, m. Zaporizhzhia, 4-5 zhovtnia 2019 r. (p. 65–67). Zaporizhzhia: Vydavnytstvo Khortytskoi natsionalnoi akademii (in Ukrainian)
[Мосаєв, Ю. (2019). Теоретичні основи розвитку саденотерапії в Україні. В *Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології*, м. Запоріжжя, 4-5 жовтня 2019 р. (с. 65–67). Запоріжжя: Видавництво Хортицької національної академії].
  6. Quakers in the world. (2020). *Friends Hospital, Philadelphia*. Retrieved from <https://www.quakersintheworld.org/quakers-in-action/136/Friends-Hospital-Philadelphia>
  7. Rush, B. (1830). *Medical inquiries and observations upon the diseases of the mind*, 4th ed. doi: 10.1037/11843-000
  8. Sarancha, I. H. (2012). *Spetskurs «Hardenoterapiia» v systemi kerovanoi sotsializatsii vypusknykiv reabilitatsiinykh tsentriv z porushenniamy oporno-rukhevoho aparatu* [Special course "Garden therapy" in the system of controlled socialization of graduates of rehabilitation centers with musculoskeletal disorders.]. *Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Serii: Sotsialno-pedahohichna*, 19(2), 402–409 (in Ukrainian)
[Саранча, І. Г. (2012). Спецкурс «Гарденотерапія» в системі керованої соціалізації випускників реабілітаційних центрів з порушеннями опорно-рухового апарату. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна*, 19(2), 402–409].
  9. Shvestkova, O., & Svietsena, K. (2019). *Erhoterapiia* [Occupational therapy]. Kyiv: Cheskyi tsentr (in Ukrainian)
[Швесткова, О., & Свєцєна, К. (2019). *Ерготерапія*. Київ: Чеський центр].
  10. Simson, S. P. (2007). *Horticulture as therapy: Principles and practice*. New York: Food Products Press.